AULA DE LLETRES VALENCIANES, 2 (2012), pp. 169-200 ISSN: 2253-7694

EL DIÀLEG ENTRE L'AVL I LO RAT PENAT I LA RACV: UN CAMÍ CAP AL CONSENS VALENCIÀ

Alexandre X. Ordaz Dengra
Universitat de València

Resum

Els darrers pocs anys, una sèrie de fets estarien contribuint a posar fi a la divisió que patix el valencianisme cultural i social des de la Transició: trobades entre Lo Rat Penat i la Universitat; crides de Lo Rat Penat al consens i contra la intransigència, avalades públicament per la RACV; emplaçaments de Lo Rat Penat i de Taula de Filologia Valenciana a un diàleg entre l'AVL i la RACV; diverses col·laboracions entre l'AVL, la RACV i Lo Rat Penat; iniciatives a favor del consens des de diverses associacions culturals; l'experiència de convivència de Lletraferit... Un procés que, si seguim encarant-lo de manera constructiva, donaria una societat valenciana més unida en ella mateixa i al voltant del valencià, amb més confiança en la seua personalitat i identitat i amb més garanties per a encarar positivament el futur.

Paraules clau: valencianisme – consens – normes ortogràfiques – model lingüístic – societat valenciana – Lo Rat Penat – AVL – RACV – Universitat – Lletraferit

Abstract

Over the last few years, a series of facts have been contributing to put an end to the division that cultural and social Valencianism suffers since the transition to democracy: meetings between Lo Rat Penat and the University of Valencia; callings to consensus and against intransigence by Lo Rat Penat, publicly supported by the RACV; summons claimed to a dialogue between the AVL and the RACV by Lo Rat Penat and Taula de Filologia Valenciana; several collaborations between the AVL, the RACV and Lo Rat Penat; initiatives taken in favor of the consensus by several cultural associations; the experience of coexistence in Lletraferit... A process that, if addressed with a constructive attitude, would lead to the achievement of a more united Valencian society, in itself and around Valencian language, giving rise

to an increased confidence in its personality and identity and to more guarantees to positively tackle any future challenges.

KEY WORDS: Valencianism, consensus, orthographical norm, linguistic model, Valencian society, Lo Rat Penat, AVL, RACV, University, Lletraferit.

1. CONFERÈNCIA D'ABELARD SARAGOSSÀ EN LO RAT PENAT

Des de desembre del 2010, hem vixcut una sèrie de fets que haurien de contribuir a posar fi a la divisió que patix el valencianisme cultural i social des de la Transició. El dia 2 d'aquell mes, un article del diari digital L'Informatiu («Un professor de la Universitat donarà una conferència en Lo Rat Penat»; 2-12-2010) anunciava que, aquell mateix dia, «per primera volta, un professor del departament de Filologia Catalana de la Universitat de València, Abelard Saragossà, impartirà una conferència en la seu de Lo Rat Penat, una de les principals entitats que donen suport al secessionisme lingüístic».

La notícia sorprenia a tots. Segons l'article, l'acte tenia com a objectiu «fer propostes per a buscar un model de llengua culte amb què es puguen identificar tots els parlants i que ajude a dignificar i promoure la llengua pròpia dels valencians, més enllà de l'eixorca polèmica valencià/català». A més, la conferència havia de significar «un pas de gegant per a aconseguir l'objectiu d'unir tot el valencianisme i superar, de manera definitiva, el conflicte lingüístic»; un conflicte «absurd» que «ha fet molt de mal als valencians, a la seua llengua i a la seua cultura».

Com a responsable entre bastidors, la notícia assenyalava cap a «Taula de Filologia Valenciana (TFV), un col·lectiu de filòlegs, lingüistes i professors de valencià que tenen com a objectiu fer propostes per a aconseguir un model de llengua culte» que s'acoste a «la parla dels valencians del carrer». Taula, l'associació presidida per Saragossà i que compta amb diversos acadèmics i catedrà-

tics, seria «una iniciativa seriosa, que compta amb el suport de destacades personalitats de l'àmbit lingüístic valencià i que ara, a més a més, ha aconseguit despertar la curiositat d'una entitat com Lo Rat Penat».

La conferència de Saragossà en la seu de Lo Rat Penat va girar al voltant de la figura del gramàtic vila-realenc Josep Nebot (1853-1914), que va ser vicepresident de la institució. L'actual secretari, Josep Puchades, va iniciar l'acte aclarint que no es tractava que ningú (ni el conferenciant ni l'entitat que cedia l'espai) renunciaren a la seua manera de vore el valencià. Al contrari, llegim en la crònica del diari *Levante-EMV* («Filologia Catalana en Lo Rat Penat»; 3-12-2010) que, durant l'acte, «es va intuir l'obertura d'un pont entre allò que han sigut dos postures irreconciliables».

Saragossà començà el seu discurs recordant que «vaig deixar de ser un valencià analfabet en valencià estudiant precisament en esta casa», més concretament en l'antiga seu de Lo Rat Penat, com tants altres valencians abans de l'enfrontament de la Transició. Clar i ras, l'objectiu de la conferència era «contribuir a superar les divisions dins del valencianisme», per a la qual cosa cal «establir relacions entre persones». I la tria de Josep Nebot com a tema no degué ser fortuïta, ja que el gramàtic de la Plana es proposà «atraure els extrems» (les diverses concepcions sobre la llengua culta que hi havien llavors) i «unificar el valencià culte i el popular». Això, alhora que recuperàvem l'ortografia valenciana.

De les actuacions de Nebot en els seus escrits sobre el valencià, el professor Saragossà deduïx que «la llengua culta que els valencians necessitem ha d'eixir de l'equilibri entre la llengua viva i la llengua culta del passat, de tal manera que el model lingüístic siga creïble, identificador, desitjable, assimilable i practicable». Eixe model lingüístic faria «créixer la confiança que els valencians hem de tindre en la llengua que parlem» i augmentar «l'autoestima del nostre poble». En definitiva, «els objectius bàsics que hauríem de buscar (que són augmentar la consciència i la voluntat de ser valencians) possibiliten la coordinació i la unitat dels valencianistes».

Per tant, com llegim en la crònica citada, hauríem d'aprendre de Nebot, que tenia la intenció de «no perdre-ho tot per conservar massa» i es va enfrontar als extrems amb l'objectiu d'arribar a una «entesa social i procurar que guanyara la societat valenciana». També destacava el diari que l'acte «va alçar molta expectació» i que va servir de «punt de trobada» de «figures de totes les sensibilitats lingüístiques».

2. REACCIONS A LA CONFERÈNCIA D'ABELARD SARAGOSSÀ EN LO RAT PENAT

La primera reacció a l'acte, apareguda en la frontera de la seu de Lo Rat Penat, tenia la forma d'unes pintades insultants i amenaçadores. D'eixa manera, els sectors més intransigents del particularisme manifestaven el seu rebuig a qualsevol forma de diàleg amb els sectors unitaristes i carregaven contra l'entitat amfitriona («Lo Rat Venut») i contra el seu president, Enric Esteve («Esteve catalaniste»). En unes altres ocasions, en les mateixes parets hi havien hagut lemes del signe contrari («Blavers de merda», «Burrots nazis»...).

Mentrestant, des de la institució declaraven que, «en Lo Rat Penat, sempre ha sigut normal el debat d'idees i seguirà sent-ho a pesar d'estos actes». Més encara: durant l'inici dels Jocs Florals d'aquell mateix mes, Esteve va pronunciar un discurs valent en què assenyalava directament «els hipòcrites del valencianisme»; és a dir, els qui «en les seues formes d'actuar es convertixen en els més absoluts totalitaris i intolerants» i pretenen fer-nos tornar a «èpoques passades que no hem de consentir que tornen». En eixe sentit, acusà de l'autoria de les pintades a «eixos que patixen la greu malaltia de creure's en possessió de la veritat». També recordà que, contràriament, «no hi ha una veritat absoluta; per això, no hi ha una única forma de vore, entendre i defendre el valencianisme», i anuncià que «no tancarem les portes als qui, volent a València i treballant

per ella, pensen d'una altra forma». Finalment, reivindicà el paper històric de Lo Rat Penat com a «un punt de trobada entre tots els valencians» de diverses ideologies i apostà per un diàleg «sense renunciar a res».

Segons un editorial del *Levante-EMV* («Un punt d'inflexió»; 14-12-2010), el «discurs de calat» d'Esteve va marcar «la inauguració dels Jocs Florals més convulsa» des del trencament de la Transició. Tanmateix, la crònica de *Las Provincias* («D'Ocon, regina dels Jocs Florals, es sent profeta en la seua terra»; 14-12-2010) feia un repàs de tot l'acte però sense referir-se en cap moment a la polèmica. Apuntava també el *Levante-EMV* que Lo Rat Penat «en l'acte d'anit va viure un acostament a la normalitat, amb la presència no solament de la consellera de Cultura, sinó també, i per primera volta en molts anys, de representants socialistes», fet que significava «un altre signe de conciliació social».

De l'entrevista que Esteve va concedir al mateix diari al sendemà del seu discurs, cal destacar uns quants aspectes positius. Demanava «sumar les virtuts que tots tenim», considerava imprescindible desfer-se de l'anticatalanisme (perquè no ens beneficia «ser anti res») i es preguntava si l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) i la Real Acadèmia de Cultura Valenciana (RACV) «han d'estar sempre barallades» i les animava a «parlar».

Per la banda dels sectors unitaristes, Francesc de Paula Burguera publicava en el diari *Levante-EMV* l'article «En defensa de la llengua comuna» (13-12-2010). L'històric del valencianisme polític recordava els orígens de Lo Rat Penat com a entitat i redundava en el trencament de la Transició, però no pareixia que apostara pel diàleg. I, mentrestant, des d'alguna pàgina web *anti* saludaven amb simpatia el procés, però fent una lectura partidista i interessada: els heretges de sempre s'havien d'acabar rendint a «la força de la raó».

Entre les reaccions dels partits polítics, la majoria guardaven silenci, uns altres observaven «una evolució en la bona direcció» i uns altres (que s'havien indignat per l'acte amb el professor Saragossà i es sentien al·ludits per les pa-

raules d'Esteve sobre el dogmatisme i la intolerància) dirigien atacs durs contra el president i la junta de Lo Rat Penat. Algú, fins i tot, a la vista del paper pacificador i aglutinador que havia estat fent l'AVL des de la seua fundació i dels fruits que anava donant, cridà a «botar foc» a la institució que s'encarrega de la normalització del valencià.

Però el riu seguia el seu curs. Davant de la polèmica suscitada, els membres de la Junta de Govern de Lo Rat Penat varen firmar un manifest (el diari *Levante-EMV* publica la notícia «Lo Rat exhibix el suport de la seua cúpula a Esteve, inclòs un dirigent d'UV, i ratifica la seua obertura»; 17-12-2010) declarant que «subscrivim públicament totes i cada una de les paraules del discurs del nostre president» en la inauguració dels Jocs Florals, així com «totes les actuacions en eixe sentit» que havia fet Enric Esteve. També apostaven per «un valencianisme unit i de construcció» i per mantindre «les portes obertes, com sempre, a tot aquell que vinga a treballar positivament pel poble valencià».

Finalment, es va pronunciar el diari *Las Provincias* («¿Què passa amb Lo Rat Penat?»; 17-12-2010), que repassava els fets que havien tingut lloc fins llavors (es referia al «dur discurs» d'Esteve en els Jocs Florals). També informava que «els moviments en el si del valencianisme són observats amb cautela en l'AVL», la qual «reconeix contactes incipients amb Lo Rat, en nivells encara poc significatius, però que podrien acabar derivant en un acostament real». I avisava que «el debat de fons, l'adopció de la normativa ortogràfica oficial dictada per l'Acadèmia, requerirà probablement de molt més recorregut», fins i tot «tan gran i tan enrevessat com va ser en el seu dia el procés de creació de l'entitat normativa del valencià».

Dos dies després, un altre avanç: la Real Acadèmia de Cultura Valenciana (RACV) seguia les passes de Lo Rat Penat. Llegíem en el diari *Levante-EMV* que «la RACV destaca els acostaments a l'AVL i aspira a un 'punt de trobada'» (19-12-2010). A més, el degà de la RACV, Vicent Simó Santonja, demanava «acostaments» i «raonaments» amb l'Acadèmia Valenciana de la Llengua per a

que, «a poc a poc, quan passe el temps, la llei de vida faja que s'arribe a un punt de trobada lingüística que llime les diferències que existixen en este moment» entre les dos acadèmies.

Santonja va enumerar, u per u, els contactes recents que havien mantingut les dos entitats. L'AVL el convidà a fer una conferència sobre el *Llibre dels fets*. En acabant, la Institució Alfons el Magnànim, en unes jornades sobre Ausiàs March, nomenà com a membres del comité dos membres de la RACV (ell i Jaime Siles). Al cap de poc, la RACV convidà a una sessió a Ricard Bellveser (AVL). A més, Santonja i Bellveser han col·laborat en l'edició de la *Obra completa* de Xavier Casp editada l'any 2007 per la Biblioteca Valenciana. Els dos volums en prosa, els va editar Santonja en les normes de la RACV. En els dos volums de poesia, amb una estructura pròpia d'una edició crítica, Bellveser reproduïx els originals dels poemes acarant, quan és el cas, les versions en les dos normatives.

3. DOS CARTES D'ABELARD SARAGOSSÀ A TAULA

Abelard Saragossà ens va enviar dos escrits als membres de Taula de Filologia Valenciana: l'u, abans de la conferència; l'altre, al sendemà. En el previ a l'acte, explicava que «l'objecte d'estudi serà mostrar quants models lingüístics veia Josep Nebot cap al final del segle XIX, com valorava cada model i quin camí proposava per a la unificació». Tanmateix, la «finalitat darrera» de la conferència seria «contribuir a superar la divisió que es va produir en el valencianisme dels anys sixanta i setanta», és a dir, a «la superació del catalanisme i del blaverisme». Eixa seria «una de les condicions necessàries per a aconseguir que el valencianisme (tant el social com el polític) puga aspirar a ser un moviment identificador per a tots aquells valencians que es senten només valencians, més valencians que espanyols o tan valencians com espanyols». Alhora,

eixe procés hauria de fer-nos «aprendre per a que en el futur no tornen a haver divisions letals».

En l'escrit del sendemà de l'acte, el professor Saragossà ens expressava la seua satisfacció, ja que no hi hagueren «tensió ni enfrontaments», sinó raonaments. A més, estaven presents «els sectors més significatius» del «particularisme» i, «per la banda de l'unitarisme, també hi havia varietat». Per un altre costat, ens indicava que, «en haver trencat el gel de la incomunicació», calia presentar «propostes amb l'objectiu que no hi hagen ni vencedors ni vençuts», de manera que totes les parts estigueren disposades a «continuar avant». I ens feia un esbós del panorama a què, segons ell, havíem d'arribar. Fem-li una ullada.

En primer lloc, caldria que Lo Rat Penat «decidira adoptar una simplificació de l'ortografia valenciana medieval», que seria «compatible amb les Normes del 32 i amb la de l'Acadèmia». Però eixa mesura hauria d'anar acompanyada d'uns altres moviments. En el cas de l'AVL, «hauria d'adoptar el compromís d'elaborar un corpus explícit de criteris lingüístics, que són els que hauria d'aplicar d'una manera constant i sistemàtica per a elaborar normes». Això evitaria «que hom puga aplicar ara un criteri i ara un altre segons quin siga el resultat a què vullga arribar». I és que la potestat de fixar la normativa «no eximix [l'Acadèmia] de l'obligació ètica de ser coherent i de justificar les normes».

Al costat d'eixa «normativització transparent», caldria que l'AVL impulsara «un model lingüístic que fóra identificador, assimilable i practicable per a la majoria de valencians». Sempre sense «tancar la porta a ningú» (inclosos els partidaris del «model de *Jo sóc aquest qui prefereix no ésser gaire entès*»), l'Acadèmia «té l'obligació ètica d'orientar el poble valencià; i, per a aconseguir-ho, hauria de proposar un model específic per a les institucions públiques i per a Canal 9». Eixe model inclouria «la flexió, una selecció de lèxic, algun component de la fonètica i de la sintaxi, i principis (com ara procurar ser clar i natural)». L'objectiu, ben clar: que, «en unes poques dècades, els valencians puguem escriure com parlem i que arribem a parlar com escrivim».

Mentrestant, Lo Rat Penat «hauria de recuperar l'objectiu del segle XIX: elaborar una ideologia valencianista que fóra assumible pel 70 o el 80% dels valencians». És a dir, «elaborar principis, sentiments i documents amb la finalitat dita: que una part majoritària de la societat valenciana s'identifique cada volta més com a valenciana, sense ser anti res». Paral·lelament, Escola Valenciana «hauria de seguir en el camí actual», buscant «que tots els alumnes valencians» acaben l'ensenyament obligatori sabent «parlar i escriure en valencià d'una manera fluïda», a més d'uns altres «objectius socials i ètics».

Finalment, la Real Acadèmia de Cultura Valenciana podria tindre «dos objectius i una condició». La condició seria que, per a entrar en eixa institució, calguera ser científic i fer «investigacions que beneficien la societat valenciana»; és a dir, que els seus membres estigueren «compromesos amb la societat valenciana» i que ho hagueren «demostrat amb fets». Els dos objectius de la RACV podrien ser, per una banda, impulsar la realització de més d'eixes «investigacions concretes» i «útils» socialment i, per l'altra, «elaborar reflexions i documents per a augmentar la imbricació entre les universitats valencianes i la societat valenciana».

4. CONFERÈNCIA DE MARTA LANUZA EN LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

La passa següent va ser una altra conferència, ara en l'àmbit universitari; concretament, en el Fòrum de Debats de la Universitat de València (UV), en l'edifici La Nau. La va fer Marta Lanuza, presidenta dels cursos de llengua valenciana de Lo Rat Penat i membre de la secció de llengua i literatura valencianes de la RACV. Al seu costat, la vàrem acompanyar dos lingüistes vinculats a la UV: Emili Casanova, professor del departament de Filologia Catalana i membre de l'AVL (és el president de la secció d'onomàstica), i un servidor en represen-

tació de Taula de Filologia Valenciana i del Centre d'Actuació Valencianista, l'entitat organitzadora. L'acte significava un punt de contacte entre dos mons després de molts anys d'aïllament i la presència en una mateixa taula, a través de només tres persones, de sis entitats amb molt per dir sobre el consens social al voltant del valencià.

De l'acte, que tingué lloc el 4 d'abril de 2011, podem traure tres idees. La primera, que cal coordinar-se per a fomentar l'ús del valencià, fent les mateixes peticions, i units. La segona, que hem d'evitar el plantejament *valencià: ¿llengua o dialecte?* i fer-ne un altre: el valencià com a factor definitori de la personalitat valenciana. Eixe plantejament és social, és polític, i comporta que el nom del valencià deu ser, exclusivament, *valencià* i *llengua valenciana*. La tercera idea bàsica de l'acte és que cal tractar les qüestions lingüístiques amb estudis i, sobretot, amb criteris, que han de ser explícits, sempre els mateixos i aplicats en el mateix orde.

Al sendemà, el diari *Levante-EMV* publicava en la segona pàgina un comentari realment positiu, titulat «Lo Rat Penat es decanta cap a la pau lingüística» (5-5-2011), on afirmava que «és innegable l'esforç que moltes persones vinculades a la Universitat de València, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i Lo Rat Penat estan fent per acabar amb la batalla lingüística». I avisava que «queda encara molt de camí per fer, i no faltaran els entropessons; però ja no hi ha marxa arrere», ja que «totes les faccions han entés que el factor més important és el valencià i allò que és inseparable del valencià: el seu ús».

Més avant, el mateix diari presentava la notícia amb el títol «Lo Rat Penat oferix la pau lingüística en una conferència en la Universitat» (5-5-2011). Descrivia l'acte com a «el segon capítol de l'intent definitiu per integrar tots els corrents del valencianisme lingüístic». La crònica destaca que «Lanuza es mostrà partidària de convergir» en matèria lingüística amb la UV i amb l'AVL «si es tenien en compte les variants promogudes» per Lo Rat Penat i per la RACV en el seu model lingüístic. Perquè, en paraules de la conferenciant, «és hora

d'acabar amb esta lluita i elaborar, estendre i consolidar d'una volta per a sempre un estàndard genuïnament valencià, sense complexos».

La crònica referida citava més aspectes positius del discurs de Marta Lanuza, com ara el fet que demanara a la UV que incloguera les variants valencianes per a acabar amb «l'autoodi i el complex d'inferioritat del parlant valencià»; o que lamentara que una part dels membres de la RACV no usen el valencià que proposa la institució, realitat que constituïx «un greu problema de coherència interna». De la intervenció d'Emili Casanova, el diari subratllava la declaració que «volem la pau i la unitat d'actuació lingüística, imprescindible per a aconseguir unes altres metes com a poble» i que ha de ser l'AVL qui acabe amb una «guerra fratricida, sense vencedors ni vençuts, camí en què cal destacar les coses que ens unixen per damunt de les que ens separen».

La notícia del diari també destacava que, amb actes com aquell, «intentem aconseguir allò que [Xavier] Casp intentà en l'època de Ramon Lapiedra com a rector de la UV, objectiu que després Casp va afavorir quan acceptà formar part de l'AVL» perquè «sabia que, sense ell, mai es faria eixa institució». Casanova també va citar unes paraules que li deia Joan Fuster: «s'ha de lluitar per a integrar en el valencianisme els *blavers* que parlen valencià, que no són els nostres enemics, perquè tots som el mateix poble i parlem la mateixa llengua malgrat les discrepàncies i la falta de comunicació». Pel que fa al meu discurs, breu i concís, el reproduïxc a continuació:

> «Estem descobrint la mar si ara afirmem que la llengua ha segut, massa a sovint, la principal raó de disputa dins del valencianisme i dins de la societat valenciana. Tanmateix, fa temps que les coses avancen en positiu i que apunten a una resolució progressiva (i esperem que, ben prompte, més inclusiva i definitiva) d'eixe conflicte. La creació d'una entitat normativa valenciana (l'Acadèmia Valenciana de la Llengua) va demostrar que és possible que convergixquen persones de diferents tradicions, abans enfrontades, cap a projectes transversals en favor de la valenciania i amb el suport polític pràcticament unànime de les Corts Valencianes.

Gràcies a estos anys sense tanta crispació i amb més normalitat, la societat valenciana té hui més clar que el nostre idioma no és un motiu de discussió ni una arma que s'haja de llançar contra uns altres valencians, sinó una de les coses que ens unixen i que ens fan valencians, i per això la concep en positiu. I en això, en la mentalitat i en les necessitats de la societat valenciana de hui, no aprofiten ni tenen cabuda les posicions maximalistes, intolerants i extremistes; les de creure's que u té tota la raó del món i els altres gens; les de recórrer a l'exabrupte, a l'amenaça o al menyspreu, i no a l'argument i a l'intent de reconéixer, comprendre i construir. Afortunadament, tot això és cada dia més anacrònic i més asocial.

Sense voluntat de consens, i sense el diàleg previ, eixe avanç no hauria segut possible, ni tampoc ho serien les passes següents que hem de fer. Precisament eixe objectiu, el foment del diàleg des del compromís personal amb la societat valenciana per a arribar a consensos que ens permeten avançar com a poble, constituïx la raó de ser del Centre d'Actuació Valencianista, i ho és des de la seua fundació l'any 1931. Eixa pretén ser la nostra contribució en favor del consens lingüístic: consolidar espais de diàleg (com el de hui) on raonar des de la base de la identificació com a valencians i des de la convicció que l'ús del valencià és u dels factors bàsics de la personalitat valenciana.

M'he referit adés a les passes següents que hem de fer. N'hi han, ausades que n'hi han. N'hi han principalment pel que fa a l'ús social del valencià, que és la clau del futur. I n'hi han també, encara, pel que fa al consens social al voltant del valencià, que és un ingredient necessari. Hi han sectors socials importants, compromesos amb la llengua, que l'Acadèmia encara no ha segut capaç d'incorporar. Per un costat, hi han els sectors que seguixen unes altres normes ortogràfiques (en general, prou coincidents amb les oficials). Per l'altre costat, hi han els sectors, en molts casos, de dins de l'àmbit públic (per exemple, de dins d'esta mateixa casa, la universitat), que partixen de l'ortografia oficial però que ignoren i exclouen premeditadament i sistemàticament el model de llengua i les recomanacions de l'entitat estatutària que s'encarrega de la normativa del valencià.

Davant d'eixos reptes que tenim davant, hem de ser ben conscients (insistixc) que el consens és la solució i que el diàleg és un requisit previ. El futur del valencià ens necessita més units i més forts, havent superat els punts d'enfrontament i els debats estèrils i concentrats en la batalla decisiva, que és la de l'ús. En eixa direcció, es fa necessari recuperar i rellançar l'esperit fundacional de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua per a bastir un consens polític, social, mediàtic i institucional més ample sobre el valencià, és a dir, sobre la seua promoció i sobre el model lingüístic. ¿Quins són els possibles efectes d'un tal procés? Com en el cas de la creació de l'Acadèmia, una contribució fonamental a la

> cohesió de la societat valenciana, a l'enfortiment de la seua identitat col·lectiva i a la millora de les perspectives de futur d'una de les expressions més preades de la seua personalitat».

5. UNA ALTRA CARTA D'ABELARD SARAGOSSÀ A TAULA

En un nou escrit que ens dirigia als membres de Taula de Filologia Valenciana, el professor Saragossà deia que «el factor més important» de l'acte en la UV «va ser repetir el clima de la conferència feta en Lo Rat Penat: sense gens d'agressivitat». Era un motiu de molta satisfacció el fet que «tots els assistents que varen participar en el debat varen parlar sense tensió i sense agror». Per una altra banda, recordava:

> «Durant el debat, Marta digué que no estava allí per a debatre sobre tal o tal altre detall de la normativa. El seu objectiu era molt més general: reivindicar el valencià popular, que ha sigut marginat en el valencià culte a partir de 1949. [...] Davant d'eixes paraules, algú del públic va dir que tots acceptàvem això, donant a entendre que eixe objectiu no tenia sentit. Però això no és cert: acceptem la deficiència dita tots els qui estàvem en la conferència, però no tots els sectors del valencianisme. En general, no accepten eixe fet els qui ignoren treballs com el de Polanco dels huitanta o, actualment, els qui no tenen en compte les recomanacions de l'Acadèmia (fet que va exposar Àlex Ordaz en la seua intervenció)».

Saragossà també es felicitava perquè «la reacció del *Levante[-EMV]* ha sigut molt bona»; la nota de la segona pàgina del diari (que hem comentat en l'apartat anterior) expressava «més suport a l'acte, impossible». D'eixa manera, calia seguir avant i ell volia insistir en «l'objectiu que vaig dir després de la conferència feta en el Rat: hem d'aconseguir que el Rat i Escola Valenciana estiguen coordinats d'alguna manera (i, per tant, formen part del mateix corrent del valencianisme)». Però, «per a arribar a eixe objectiu, queda molt per fer (i no solament dins del Rat Penat)». I és que el particularisme més intolerant «no serà

l'únic sector que s'oposarà a l'objectiu d'aconseguir que Escola Valenciana i el Rat no siguen dos ribes d'un riu, sinó un assut». Finalment, Saragossà cloïa la seua lletra a Taula com seguix:

> «Voldria acabar confessant que, quan vaig proposar que el nostre document ideològic havia de considerar la possibilitat que Taula intervinguera en la ideologia del valencianisme, ho feia per motius purament teòrics. És a dir, pensava que, en la pràctica, només podíem incidir en l'escola valenciana i en el model lingüístic. En canvi, resulta que, al cap d'any i mig d'existir, ja estem en l'ull de la mànega (com anomenen en la Marina els famosos *tornados*). [...] Realment, amics, ha sigut una sort que hàgem creat Taula de Filologia Valenciana».

6. CONTINUA LA CONVERGÈNCIA DEL VALENCIANISME CULTURAL

Des d'aquelles dos conferències, s'han produït més acostaments i, també, més col·laboracions entre el món de Lo Rat Penat i el de l'Acadèmia. Uns quants episodis representatius varen tindre lloc al voltant de la figura de Teodor Llorente, patriarca de la Renaixença valenciana i segon president de Lo Rat Penat, amb les commemoracions del centenari de la seua mort.

Informava *Las Provincias* («El valencianisme es bolca en l'homenatge al fundador de *Las Provincias*»; 11-6-2011) que la «vigència» de Llorente com a «aglutinador de tots els corrents del valencianisme es va constatar» en l'acte que li va dedicar el diari «amb la presència de la presidenta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), Ascensió Figueres, assentada al costat del president de Lo Rat Penat, Enric Esteve». Els dos estaven acompanyats per «diversos membres de les dos institucions» en un públic que també «comptava amb la presència de representants de fundacions i entitats culturals valencianistes».

En l'homenatge, Figueres va anunciar que Llorente seria l'Escriptor de l'Any 2011 de l'Acadèmia «amb l'objectiu d'acostar-lo a tota la societat» i que orga-

nitzaria una exposició sobre ell a finals de novembre en el Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat (MuVIM). Pel seu costat, Enric Esteve va dir que el poeta «es va centrar en crear Lo Rat Penat i d'eixa manera lluitar a través de la institució per la cultura valenciana» alhora que practicava «una renúncia a la crispació política», actuació que hui «seria molt útil» que tots practicàrem.

Ja en el context de l'exposició que havia anunciat la presidenta de l'Acadèmia, destacava el diari *Levante-EMV* («L'AVL trau a Llorente de la caverna»; 23-11-2011) que la inauguració «va ser el primer acte oficial de l'AVL a què assistix el president de Lo Rat Penat, Enric Esteve, ja que l'entitat ha prestat dos quadros» a la mostra. Segons el diari, «el fet s'emmarca en el camí de normalització de relacions» entre les dos institucions.

Tampoc podem obviar un fet que havia tingut lloc pocs dies abans: l'historiador vila-realenc Ramon Ferrer Navarro, membre de la RACV, es convertia en el nou president de l'AVL després de guanyar les eleccions de l'entitat del 18 de novembre del 2011. No s'esperen canvis importants en la línia de treball de l'Acadèmia amb la presidència de Ferrer, que ha format part de l'entitat des de la seua creació; però és ben significatiu que la persona que presidix l'AVL provinga dels sectors particularistes i que haja fet un esforç per convergir amb persones dels sectors unitaristes en un mateix projecte fins a arribar a liderar-lo. A més, coneix bé el món de la RACV i això podria ser un factor positiu per a la continuïtat del procés cap al consens.

En l'acte de presa de possessió del càrrec com a president de l'AVL, celebrat en el Saló de Corts del Palau de la Generalitat, Ferrer va fer un discurs presenciat pel degà de la RACV, Vicent Simó Santonja, pel president de Lo Rat Penat, Enric Esteve, i per representants de les universitats valencianes i dels partits polítics. Segons el *Levante-EMV* («L'AVL seduïx el secessionisme»; 3-12-2011), Ferrer va qualificar com a «prioritari» mantindre «relacions de cordialitat extrema amb les entitats valencianistes històriques» esmentades i va recordar la col·laboració «indispensable» amb les universitats valencianes.

El nou president de l'AVL va fer èmfasi en la necessitat de «augmentar els esforços» per a que l'ús del valencià no decaiga, objectiu que implica superar «les discussions estèrils i els enfrontaments banals». Finalment, va declarar: «Si els acadèmics fórem capaços de postergar definitivament qualsevol aspecte conflictiu relacionat amb el valencià i aconseguírem incrementar el seu ús normal i oficial, l'existència de l'Acadèmia haurà valgut la pena». Per la seua banda, el president de la Generalitat, Alberto Fabra, va elogiar la RACV com a «una de les institucions més valorades i significatives per als valencians» i va reivindicar «l'esperit d'unitat» de les Normes de Castelló.

Pocs dies després, el mateix diari («Lo Rat Penat i la RACV qualifiquen el canvi en l'AVL de 'pas important' per a l'acostament»; 6-12-2012) es feia ressò de les reaccions de Lo Rat Penat i de la RACV al nomenament de Ramon Ferrer com a president de l'AVL i als gests de l'acte de presa de possessió del seu càrrec. El degà de la RACV, Vicent Simó Santonja, va valorar «de forma molt positiva el reconeixement» de la RACV i de Lo Rat Penat que va fer Ferrer en el seu primer discurs. A més, declarava que «açò és una passa important i, evidentment, seguirem parlant». Segons ell, «l'AVL, que és la qui ha fet esta passa, és la qui ha de proposar solucions», ja que «seria possible» una via cap a la pau lingüística i un acord entre l'AVL i la RACV per a fixar una normativa comuna.

Per una altra banda, el president de Lo Rat Penat, Enric Esteve, destacava que «no hi ha cap dubte que el canvi de talant en l'Acadèmia és evident». Considerava que el discurs de Ferrer «ha demostrat que compta amb nosaltres» i que «és bo que l'AVL no es tanque». I afegia: «Jo estic per sumar, per dialogar i vullc anar a les coses positives. Tots tenim alguna cosa bona per aportar».

7. RECONCILIACIÓ: TOTS SÓN NOSTRES

L'11 de maig del 2012, l'associació El Piló concedia el seu premi de micro-relats en llengua valenciana al cantant i intel·lectual Lluís Fornés *el Sifoner* pel text «Reconciliació». Convé recordar que, com llegim en el *Levante-EMV* («L'entitat El Piló premia un relat del Sifoner sobre la reconciliació del valencianisme»; 13-5-2012), «l'entitat cultural valencianista El Piló de Burjassot» és «una associació amb més de tres dècades de trajectòria, defensora de la normativa lingüística del Puig i arrelada en l'àmbit del valencianisme tricolor».

El fet destacable és que, «precisament, el text guardonat es titula 'Reconciliació' i, en ell, Lluís Fornés, u dels ponts entre les dos vores del valencianisme cultural, reivindica com a patrimoni de tots els valencians» una sèrie de figures que han sigut «referents dels dos fronts tradicionalment enfrontats» en la societat valenciana. Són, entre uns altres, «des de Xavier Casp o Miquel Adlert fins a Joan Fuster i Vicent Andrés Estellés». A més, «es dóna la circumstància que el premi es va concedir per votació popular entre tots els assistents al sopar», entre els quals hi havien «referents de tot l'espectre valencianiste», incloent polítics que provenen dels sectors unitaristes i dels particularistes.

Entre els primers, hi havia l'alcalde de Burjassot, Jordi Sebastià, que també és escriptor i professor de Periodisme de la UV. En *L'Informati*u («*Lletraferit* 2.0»; 18-5-2012), Vicent Baydal reproduïa unes declaracions de Sebastià sobre l'acte del Piló: «A la nit aniré al lliurament dels premis literaris en 'llengua valenciana' que convoca l'associació El Piló de Burjassot. Vaig reunir-me amb la directiva, saben que no podem compartir l'ortografia que usen, que no és l'oficial de l'AVL, però tenim en comú l'amor i la defensa del valencià, i és moment d'unir forces i no de dividir-nos».

L'article de Baydal (qui tornarà a aparéixer en l'apartat següent) també recordava que, «contra l'opinió comuna de bona part dels nacionalistes valencians d'arrel fusteriana, el ben cert és que entre els partidaris de les Normes del Puig

també hi ha vertaders valencianistes, que, per una raó o per una altra, triaren eixa normativa en el seu moment». U d'ells seria un altre dels premiats de la nit: Felip Bens (que també retrobarem en l'apartat següent), guardonat per la seua novel·la *Forlati*. Val la pena reproduir ací el text guanyador del premi de micro-relats:

> «Reconciliació»
> Lluís Fornés
>
> Caminaven per la ciutat i, de sobte, el fill va dir: -Pare, entrem a eixa plaça. Allí hi havia uns quants arbres que, en aquella primavera suau, embellien l'entorn i alhora proporcionaven ombreta bona als vianants. Al mig a mig van vore un monument i, mentre s'acostaven a contemplar-lo, el fill va dir: -Pare, estem anant per un camí fet de rajoles plenes de noms. Qui són estes persones? Caminant caminant, el jove anava llegint: Xavier Casp, Joan Fuster, Miquel Adlert, Vicent Andrés Estellés, Pere Delmonte, Maria Ibars, Carmelina Sánchez Cutillas, Emili Miedes, Manuel Sanchis Guarner, Joan Costa, Enric Valor… -Mira fill que preciós que és, va dir el pare, mentre arribava enfront del monument que s'havia erigit en mig de la plaça. Per uns moments es va quedar pensatiu… -Li passa alguna cosa, pare? El pare ni el sentia. De sobte va reaccionar: -Per això… el camí que mos conduïa ací tenia eixos noms… Mira, fill meu. Va haver un temps que tots eixos valencians, dels quals anaves llegint el nom, estaven en dos bàndols, enfrontats, discutint a tothora entre ells. I la gent, en dos bàndols també, seguint-los. Mentre aquells adversaris perdien el temps dins de casa barallant-se entre ells, el prestigi dels valencians, cara al món, de cada volta estava més baix; pero, va arribar un dia que les noves generacions de valencians van fer coneiximent i van decidir acabar els enfrontaments desficaciats. I li van posar ad este lloc el nom de Plaça de la Llengua Valenciana, que és la que havia de dur la pau al país, i la que va permetre eixir d'una nit molt fosca i construir un futur esplendorós. Per això, enmig de la plaça van erigir este Monument a la Reconciliació, on estan tots els noms, perque tots, equivocats o encertats, havien donat ço que tenien de millor per la seua terra. I aixina es va tancar un llarg període de desavinences i poc trellat. Pero, això va passar ja fa molts, molts anys…

Paral·lelament, l'associació que presidix Lluís Fornés, Òc-Valéncia, feia públic el 25 d'abril el manifest «Tots són nostres», que apunta en la mateixa direcció (valorar les aportacions dels nostres predecessors per a mirar junts cap al futur):

«Tots són nostres»
Junta directiva d'Òc-Valéncia

Valencianes/valencians: som l'únic poble del món que no ha sabut trobar un camí positiu per a la seua construcció; ja és hora d'intentar-ho. Estar a favor o en contra d'una ideologia o d'una altra ha sigut suficient per a acusar-se entre germans. La dinàmica actual encara és, en algunes minories nostàlgiques, mirar pels seus interessos egoistes, acusant els altres de tots els mals. Pero, des del col-lectiu VALENCIANS, TOTS SÓN NOSTRES encetem hui una dinàmica nova. Ser, i sentir-se valencià, sense necessitat de veus alienes que reforcen el nostre sentiment de pertinença, és la condició bàsica per a ser acceptat com a NOS-TRE, i, a partir d'ací, cadascú anirà on vullga, es quedarà a sa casa, o no anirà a cap de lloc. Ser valencià és un orgull. I ho afirmem des de la personalitat pròpia. En el col.lectiu VALENCIANS, TOTS SÓN NOSTRES pensem que no som ni més ni menys que ningú, pero ens reconeixem plenament en el nom 'va-lencians', i el posem com a insígnia per a tots els nostres actes. Els controver-tits personatges de les generacions anteriors, amb defectes i virtuts, han fet allò que consideraven que havien de fer per la cultura i la llengua dels valencians i valencianes, i no volem jutjar-los. Els respectem i els mostrem la nostra consi-deració, a tots i totes, i, sobretot, els considerem NOSTRES. Entenem que la seua època s'ha de superar -ja és hora!- i per això comencem un camí nou, ara i ací. Prou de culpar al veí, a l'amic, al familiar. Prou de culpabilitat absurda. Volem començar una nova època on impere un esperit plenament constructiu de la identitat valenciana. Volem defendre, d'ara en avant, totes les persones que han lluitat per la identitat del poble valencià, des de la perspectiva que fóra, equivocades o encertades, que això ja ho dirà la història. Constantí Llombart, Teodor Llorente, Manuela Agnés Rausell, Joan Fuster, Xavier Casp, Almela i Vives, Miquel Adlert, Vicent Andrés Estellés, Carmelina Sánchez Cutillas, Josep Maria Bayarri, Maria Beneyto, Joan Costa, Manuel Sanchis Guarner, Maximilià Thous, Pere Delmonte, Maria Ibars, Vicent Ventura, Nicolau Primitiu, Antoni Igual i Úbeda, Joan Senent i Micó… i Miguel Hernández, V. Blasco Ibáñez… són valencians, per tant, TOTS SÓN NOSTRES.

La línia de treball de l'associació cívica Òc-Valéncia, que començà a actu-ar l'any 1988 en la Universitat de València, és la que dibuixa Lluís Fornés en l'extracte de la seua tesi doctoral, titulat *La llengua valenciana i el diasistema occitano-romà* (CIRD'Òc-Valéncia, 2010). No és una altra que, per una ban-

da, reivindicar l'espai lingüístic, cultural i històric occitano-romànic (és a dir, aquell que els valencians compartim amb els altres territoris de l'antiga Corona d'Aragó i amb els del migjorn de l'actual República Francesa) i, alhora, contribuir a superar la Batalla de València a través d'una «obertura cap al consens». L'objectiu és «un futur més harmònic, més creatiu, més dinàmic i més valencià, d'un valencianisme d'alta autoestima i d'amples mires europees i internacionals que servixca per a situar-nos, cada dia més, com a poble dins la comunitat internacional a partir de ser i sentir-nos valencians» (p. 310-311 del dit llibre).

Per una altra banda, el dia 20 de desembre del 2010, la RACV presentava el seu *Diccionari General de la Llengua Valenciana*, amb un pròleg que va en la direcció descrita. M'agradaria subratllar els aspectes positius del text. Per a començar, reconeix el fet de «pertànyer el valencià a un diasistema llingüístic superior occitanorromànic», de manera que «la llengua valenciana» està «directament emparentada en el català i el mallorquí», però també «en el llenguadocià, el provençal, el llemosí...». Encara va més llunt i afirma que, gràcies al nostre «Sigle d'Or, el sigle XV, en una producció lliterària quantiosa i d'un reconegut prestigi mundial», el valencià «marcà la norma llingüística a seguir per tot el diasistema». Per això, el diccionari actua «alçant a la categoria de norma totes aquelles característiques llingüístiques pròpies i diferencials que té el valencià dins del seu diasistema i del conjunt de les llengües romàniques».

8. UNA ALTRA FITA: LA REVISTA *LLETRAFERIT*

De l'editorial l'Oronella, que gestiona l'escriptor Felip Bens i que publica en les normes del Puig, sorgix una iniciativa que també hem de comentar. *Lletraferit* és una revista en valencià sobre cultura que tingué una primera època en què usava les normes del Puig (88 números entre 1996 i 2008) i que ara ha reaparegut usant tant les normes del Puig (que regula RACV) com les de Cas-

telló (que regula l'AVL). Es tracta d'una experiència ben atrevida i interessant perquè posa a conviure persones i normatives de les dos vores en què ha estat i està dividit el valencianisme.

Però parem atenció: no és el primer cas, és a dir, hi han uns precedents. El valencianisme té ben poca memòria com a moviment i, de tant en tant, convé fer constar els fets per a evitar que el vent se'ls emporte i que ens impedixca actuar amb perspectiva. Ja l'any 1997, la revista *Valencia Lliure*, que publicaven els Jóvens Nacionalistes d'Unió Valenciana (partit que llavors participava en el govern de la Generalitat), va posar en pràctica la convivència de les dos normatives a través d'articles de personalitats destacades de la societat valenciana.

Si consultem el primer número, del mes d'octubre d'aquell any, a partir de la pregunta «¿Quina es la Nacio Valenciana que volem?», trobem els articles del rector de la UV Pedro Ruiz, del polític Rafael Blasco, del líder sindical Rafael Recuenco, dels empresaris Eugeni Senent i Francisco Roig... El també empresari Pere Palés, que era l'impulsor de la publicació com a secretari general de les joventuts, es limitava a respectar la normativa que triava cada autor. Val a dir que, en una època d'enfrontament molt més obert que l'actual, Palés hagué de rebre bona cosa de pressions i d'atacs, sobretot des dels sectors més durs del seu partit.

Tornem al present, o al passat recent. En el número 1 de la segona etapa de *Lletraferit* (maig de 2012), llegim l'article «Fe sens obres, morta és», en què Felip Bens explica les raons de la nova manera d'actuar de la revista:

> «Durant anys usar una o atra normativa per al valencià ha segut un recurs simple per a etiquetar a l'usuari de *blaver* o de *pancatalaniste*. Fa temps que esta fórmula reduccionista per a posar una ralla entre el be i el mal no té trellat, si és que alguna volta l'ha tingut. I menys encara si, més allà de la grafia, siga la que siga, subjau un compromís pel valencià, per la valencianitat. [...]
> Pero pareix evident que l'immensa majoria dels valencians -sobretot dels valenciaparlants- estan més que farts del conflicte i sospiren per un clima de consens, enteniment i respecte mutu que desemboque en una solució valenciana i útil per al futur de l'idioma.

> També pareix evident que, per uns motius o per uns atres, els actors socials que podrien oferir i certificar una solució definitiva per al conflicte llingüístic no acaben de ser capaços d'acompassar el seu *tempo* al d'eixa realitat social. Les etiquetes i les banderies es perpetuen i retroalimenten una situació perjudicial, al remat, per a tots i sobretot per a la llengua valenciana. [...]
> La solució del conflicte llingüístic és una qüestió de temps. D'un nou temps de generositat, de diàlec, de gests, de comprensió, de tolerància... per part de tots. En definitiva, d'una solució justa i honorable per a tots, sense excepció, els qui, de forma encertada o errada, pero honesta, han volgut des de fa décades lo millor per a potenciar l'ús social del valencià. És qüestió, al remat, de trobar una solució útil per al futur del valencià, una solució en la que tots pergam un poc per a que Valéncia en guanye a molts. Se'ns antoixa l'únic camí per a endreçar l'actual situació, estable dins de la gravetat, com a poc, i recuperar el vigor de la *morta-viva* que ya dia **Llombart**. La situació s'eternisa mentres el temps juga en contra de tots els valenciaparlants, de tots els valencians. [...]
> Per tot açò, en esta segona época, *Lletraferit* inclourà texts en Normes del Puig (RACV) i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Els criteris de publicació seran, estrictament, la qualitat del text, l'interés i la sintonia en la llínia editorial, inequívocament valencianista. I fugirem d'immiscuir-nos en funcions per a les quals els valencians tenim una extensa nòmina d'institucions: l'AVL, la RACV, l'IIFV, Lo Rat Penat... De fet, el nostre propòsit és que estos paràgrafs siguen lo primer i lo últim que lligguen de conflicte normatiu en estes pàgines. [...]
> El nostre repte és aparentment senzill: normalitat, valencianitat. [...]».

El 25 de juny del 2012, apareixia una entrevista del diari digital *Fullquatre* a l'editor Felip Bens i a un altre membre del consell de redacció de *Lletraferit*: l'historiador Vicent Baydal, que ve «de l'arrel fusteriana», en paraules de l'article. Expliquen que una idea de la revista és «oferir un símbol a la gent que ha d'arreglar el conflicte lingüístic des de fa anys i dir-los: mireu, si ens posem tots a treballar junts, poden eixir coses bones i donar-li una solució al conflicte». Però, abans, cal «deixar a banda els prejudicis», ja que, «quan deixem de costat esta bipolarització, som capaços de fer grans coses».

Per a treballar junts, els col·laboradors de *Lletraferit* obvien la qüestió sobre la naturalesa del valencià. Diu Bens que, «en la pràctica, no ens diferencia gran cosa» i, de fet, «el camí d'arribada és el mateix: Vicent vol que el valencià tinga una

identitat pròpia, com jo, que es faça una normativització des d'ací, com jo i sobretot reviscolar el seu ús, com jo». Per això, es pregunta: «¿No podem fer grans coses unint forces?». Per a Baydal, es tracta de superar l'error d'identificar l'ús d'unes normes amb una ideologia (pancatalanisme o anticatalanisme) vista com a antivalenciana per l'altre sector: «el que volíem [és] trencar això i sumar gent al carro».

Ara bé, el conflicte de les normatives «no és el conflicte de *Lletraferit*, és el conflicte de la societat valenciana», que és qui el pot resoldre. Diu Bens que «per a arribar a una solució en conflictes tan arrelats, calen molts passos previs, molts contactes i vies de contacte perquè la gent entenga que no hi ha tantes diferències, una mena de procés de seducció», com podria ser el que estem repassant en este article. Reconeix Baydal que «és complicat, però sabem que hi ha converses entre l'AVL i Lo Rat Penat o la RACV» i que «ens agradaria que tot anara més ràpid».

Bens advertix que «la rebaixada de la història» que envoltava abans el conflicte «és més per cansament que per consens, i això és contraproduent», però que «ara s'està agilitzant més eixe procés per a arribar a un acord» que «seria bo per a tots». I indica el camí a seguir (que recuperarem més avant): «la normativa oficial s'ha de valencianitzar molt més» i «si demà l'AVL aconseguira que la versió més valencianitzada de la normativa oficial s'implantara en escoles, universitats, etc., crec que pràcticament estaria resolt el tema».

Tanmateix, en eixe camí, cal superar encara uns quants obstacles: «Hi ha gent amb molt de pes a la Universitat que està en una via de consens però no pot fer camí perquè els mecanismes de control de la institució estan en mans dels sectors més radicals». Afegix Baydal que hi ha «una evolució que no s'oficialitza»; és «qüestió d'equilibrar la balança», ja que, «si hi haguera eixe pas des de la Universitat, des de l'altra banda també hi hauria un pas cap al consens». I és que convé no oblidar que, en paraules de Bens, «una de les vessants del conflicte és que una part de la Universitat vol que l'IEC continue manant de la llengua en València».

La solució definitiva, una volta aglutinades totes les parts del valencianisme cultural (de la Universitat al Rat Penat) al voltant de l'Acadèmia, passaria per desactivar les tendències nocives del valencianisme i apostar per un consens estable i durador. En paraules de Bens, «els sectors que s'aprofiten del conflicte per a fer pancatalanisme o espanyolisme/castellanisme quedarien fora», perquè «els extrems es retroalimenten entre ells i perjudiquen al conjunt de la societat». És un fet que «l'immensa part de la societat vol una solució valenciana, sense extremismes».

9. UN PROCÉS CAP AL CONSENS

En un article sobre la nova etapa de *Lletraferit* publicat per *Valencianisme.com* («*Lletraferit* i *Aula de Lletres*: dos mitjans per al consens valencià»; 5-6-2012), Abelard Saragossà feia la reflexió que seguix:

> «El valencianisme particularista ha guanyat en els símbols i en els sentiments; en canvi, ha perdut en el model lingüístic. Correlativament, al valencianisme unitarista li ha passat el contrari: ha perdut en els símbols i en els sentiments, i per ara ha guanyat en el model lingüístic.
> Ara bé, eixe resultat no és bo ni per als uns ni per als altres. És més: el balanç final significa que hem perdut tots. En efecte, tots plegats hem perdut en el camp més decisiu de tots: en la incidència social, en el fet cabal de posar la gent del carrer a favor del valencianisme. [...]
> [Hi ha] una condició indispensable en la recuperació de l'ús públic del valencià: aconseguir un consens social sobre la naturalesa del valencià, sobre com anomenar-lo i sobre el model de valencià culte.
> Els dos primers temes (la naturalesa i el nom) ja estan pràcticament resolts, per bé que hi ha algun cap solt (sobretot en dos àmbits: les Corts Valencianes i les universitats valencianes). La qüestió del model lingüístic és molt més ampla i, com a conseqüència, demana moltes més operacions. La situació serà satisfactòria quan haurem aconseguit un valencià culte que siga identificador com a valencians i assimilable i practicable en la comunicació oral pública».

Una volta que hem constatat el fet que encara hem de tancar la qüestió del model de llengua, acostant-lo a la societat, i que els valencianistes hauríem de fer junts eixe recorregut, convé que concretem la proposta que Saragossà fa en el seu article:

> «[...] el camí que podria portar a una entesa entre l'Acadèmia, el Rat i la RACV podria ser el següent: que el Rat Penat i la RACV feren preguntes a l'Acadèmia sobre constituents lingüístics concrets i que l'Acadèmia (que en definitiva és la institució lingüística oficial) argumentara per què proposa tal forma, tal paraula o tal construcció. Les preguntes haurien de ser sobre constituents concrets del valencià: paraules, formes, construccions, fonemes, lletres. Les respostes haurien de consistir en argumentacions, que haurien de ser clares i coherents. En concret, les argumentacions s'haurien de fonamentar en raons demostrables, [...].
> Si l'argumentació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua fóra clara i coherent, Lo Rat Penat i la RACV haurien d'acceptar-ho. Per contra, si l'Acadèmia vera que en tal qüestió o en tal altra no té arguments vàlids, hauria de mirar si la proposta que havia fet en la gramàtica o en el diccionari és un error i, per tant, l'hauria de rectificar».

Recapitulem. Prèviament al procés descrit, l'Acadèmia hauria de concretar els criteris que hi aplicaria. Ho explicava el professor Saragossà en la carta a Taula de §3:

> «En el cas de l'Acadèmia, hauria d'adoptar el compromís d'elaborar un corpus explícit de criteris lingüístics, que són els que hauria d'aplicar d'una manera constant i sistemàtica per a elaborar normes. La finalitat d'eixa mesura és evitar que hom puga aplicar ara un criteri i ara un altre segons quin siga el resultat a què vullga arribar».

Recordem també que la finalitat d'eixa normativització transparent seria la següent:

> «[...] buscar i proposar un model lingüístic que fóra identificador, assimilable i practicable per a la majoria de valencians. La institució no hauria de tancar

la porta a ningú. Així, si algú vol escriure segons el model de *Jo sóc aquest qui prefereix no ésser gaire entès*, que ho faça. També ha d'haver llibertat per la banda oposada: si algú vol escriure un valencià bast i grotesc, que ho faça. Però la qüestió és que l'Acadèmia té l'obligació ètica d'orientar el poble valencià; i, per a aconseguir-ho, hauria de proposar un model específic per a les institucions públiques i per a Canal 9, cosa que aniria acompanyada de convidar les entitats privades a seguir eixe model. El model inclouria la flexió, una selecció de lèxic, algun component de la fonètica i de la sintaxi, i principis (com ara procurar ser clar i natural). L'objectiu seria que, en unes poques dècades, els valencians puguem escriure com parlem i que arribem a parlar com escrivim».

A través de la proposta del professor Saragossà de diàleg sobre «constituents lingüístics concrets» entre l'AVL i Lo Rat Penat i la RACV, ens podríem encaminar cap a la direcció desitjada; un camí que ha de ser «clar i públic: democràtic». Tornem al seu article sobre *Lletraferit*:

«El camí proposat s'hauria de practicar d'acord amb les exigències de la democràcia. En la societat valenciana, encara hi han massa actuacions prepotents i massa corrupció. Hem d'augmentar la nostra formació. Hem de procurar actuar d'una manera clara i honrada, sincera i coherent. Si apliquem eixes condicions al tema que estudiem, convindrem que les preguntes del Rat i la RACV i les respostes de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua haurien de ser documents oficials i, per tant, escrits. Escrits i, encara, públics.

El procés dit podria ser molt positiu per a la societat valenciana per tres raons. En primer lloc, deixaria d'existir més d'una proposta sobre la normativa lingüística valenciana. En segon lloc, quedaria clar qui vol parlar per a acabar de superar la fractura social valenciana per les senyes d'identitat i qui no vol seguir eixe camí (potser perquè pensa que ell té tota la raó i, correlativament, els altres no en tenen gens). En tercer lloc, el procés mostraria qui argumenta amb paraules entenedores i aplicables a la realitat i qui diu paraules no objectives i, com a conseqüència, no aplicables.

Seguint eixe camí, hi haurien quatre beneficiats. En primer lloc, la societat valenciana, que incrementaria la seua cohesió interna. En segon lloc, guanyaria el valencianisme, que augmentaria la credibilitat davant de la societat valenciana: de ser percebut com a un moviment poc fiable perquè tot són sectes i extremismes, es presentaria com a un moviment en qui la societat valenciana pot confiar. En tercer lloc, guanyarien el Rat Penat i la RACV, que quedarien com a

unes institucions sensates. En quart lloc, també eixiria beneficiada l'Acadèmia, que mostraria que és una institució gens extremista que aprofita per a solucionar problemes de la societat valenciana. En definitiva, seria un procés en què eixirien guanyant tots els qui no decidirien autoexcloure's (o no actuar d'una manera clara i pública).
Estem davant d'un tema molt transcendent: caminar cap al consens social per a afavorir la recuperació de l'ús públic del valencià. En conseqüència, ens hem de demanar esforços i actuacions responsables. [...]»

10. CONCLUSIONS

Sobre les qüestions del nom i la naturalesa del valencià, hi ha un acord institucional tàcit al voltant dels dictàmens de l'AVL. Les universitats valencianes haurien de respectar l'acord social sobre el nom; paral·lelament, les altres institucions i les entitats culturals haurien de comprometre's a, sense haver de renunciar a la seua ideologia, no contradir obertament en la seua activitat pública la postura de l'Acadèmia sobre la naturalesa del valencià. D'eixa manera, les dos qüestions (el nom i la naturalesa del valencià) haurien de quedar fora del debat, ja que ressuscitar-les no aprofitaria i, a més, viciarien i impedirien el diàleg.

Llegint el pròleg del diccionari de la RACV (§7), comprovem que, entre tots, si volem, podem anar acostant-nos i arribar a compartir una mateix camí. Per a aconseguir-ho, hem de fer un esforç conjunt per llevar-li l'accent a la qüestió de si el valencià o la llengua valenciana és una *llengua diferent* o una *part d'una llengua* i, senzillament, l'acceptem com a allò que és en la societat i tal com és en la realitat: el nostre principal nexe d'unió com a valencians. Com deia el text, amb les seues «característiques pròpies i diferencials» i, també, amb les que compartix amb aquells conjunts de parlars amb què està «directament emparentada». Començant pels més pròxims geogràficament i lingüísticament (que són precisament «el català i el mallorquí») i sense oblidar-nos tampoc del tot d'aquells que encara hi han al nord del Pirineu.

No hem de menysvalorar eixes característiques, ni les unes (les privatives) ni les altres (les compartides), per afavorir uns interessos determinats ni per a donar més raó a la nostra vora o sector particular. Només si considerem les dos parts i busquem l'equilibri, podrem confluir. I, si relativitzem i aparquem la qüestió *valencià: ¿llengua o dialecte?* (un debat socialment tan desgastat com nociu) per a centrar-nos en allò que ens unix i que ens fa valencians, confluirem sí o sí, de manera natural. Recapitulant i dient-ho en unes altres paraules: els valencians mai ens hauríem de separar entre nosaltres per allò que existix per a unir-nos. Més encara: el futur de la nostra llengua (i el nostre com a poble) ens ho prohibix.

És un fet innegable que el particularisme ha perdut la batalla de l'ortografia. Ara bé, al costat de la seua fermesa en la defensa de la denominació que els valencians donem a la nostra llengua, la reivindicació que sempre ha mantingut de fer un model de llengua culta més assimilable per la societat valenciana no és només una necessitat, sinó que s'ha acabat estenent a una bona part dels usuaris del valencià i ha influït en l'actuació de l'Acadèmia.

D'eixa manera, el punt de confluència en què podem coincidir tots els valencianistes i tots aquells que estimem el valencià, és un model lingüístic que enllace amb la nostra tradició escrita, que no ens separe artificiosament dels altres territoris del nostre àmbit lingüístic i que alhora (i sobretot) reforce la nostra autoestima com a valencians i la confiança en la nostra manera de parlar. Recuperem unes idees de Felip Bens (§8):

> «Trobe que la normativa oficial s'ha de valencianitzar molt més. Però mira, si demà l'AVL aconseguira que la versió més valencianitzada de la normativa oficial s'implantara en escoles, universitats, etc., crec que pràcticament estaria resolt el tema».

Eixes paraules tenen lloc en una conversa en el carrer, però expressen una realitat ben important: la missió que té l'Acadèmia de trobar la fórmula d'un

model de llengua culta que siga aplicable per al conjunt dels valencianoparlants i de fer confluir els valencians al voltant de la nostra llengua. Caldrà que demanem a l'Acadèmia més esforços per continuar en la direcció descrita, que és la que va motivar la seua creació i ha orientat la seua activitat fins ara; novament, el resultat beneficiarà la societat valenciana cohesionant-la i enfortint-la. Necessitarà la nostra ajuda per a aconseguir-ho.

També cal que demanem als altres actors del valencianisme cultural que es comprometen a contribuir al procés de manera activa, perquè la seua participació convençuda és indispensable per a l'èxit del consens. Com hem vist en §3, tenen (inclosos tots aquells que no hem esmentat) un paper per fer en el si de la societat valenciana, tant abans com després del procés (i, per descomptat, durant el procés). Per a convertir eixe escenari possible en una realitat, cal recuperar i rellançar l'esperit fundacional de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua com a pol d'atracció, de convergència i de solució sobre la llengua i la cultura valencianes.

Al final del procés, tant els partidaris de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (o de l'IEC) com els de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana poden i deuen confluir al voltant de l'AVL, alhora que l'AVL pot i deu integrar-los mentres es guanya definitivament la societat. Partint dels acords assolits fins ara (l'ortogràfic del 32 i sobre el nom i la naturalesa del valencià des de la creació de l'AVL) i amb l'ajuda dels altres actors (Lo Rat Penat, Escola Valenciana, la RACV, les universitats..., a més del suport decidit de la Generalitat i dels partits de les Corts), l'Acadèmia té l'oportunitat de protagonitzar un nou impuls unint el seu model de llengua culta a la societat i convencent-la de la necessitat d'aplicar-lo en tots els estaments educatius, institucionals, editorials i mediàtics. Com a resultat, obtindríem una societat valenciana més unida en ella mateixa i al voltant del valencià, amb més confiança en la seua personalitat i identitat i amb més garanties per a encarar positivament el futur. Ben mirat, tot serien beneficis. Està en la nostra mà aconseguir-ho.

LLISTA DE LES PUBLICACIONS CITADES, ORDENADES PER LA DATA:

«Un professor de la Universitat donarà una conferència en Lo Rat Penat.» L'Informatiu. 2-12-2010. Enllaç (inactiu): http://www.linformatiu.com/portada/detalle/articulo/un-professor-de-la-universitat-donara-una-conferencia-en-lo-rat-penat/?tx_veguestbook_pi1%5Bpointer%5D=1&cHash=56ea36d65d

«Filologia Catalana en Lo Rat Penat». *Levante-EMV*. 3-12-2010. Enllaç: http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2010/12/03/filologia-catalana-rat-penat/762575.html

«En defensa de la llengua comuna». (Article de Francesc de Paula Burguera). *Levante-EMV*. 13-12-2010. Enllaç: http://www.levante-emv.com/opinion/2010/12/13/defensa-llengua-comuna/765091.html

«Un punt d'inflexió». *Levante-EMV*. 14-12-2010. Enllaç: http://www.levante-emv.com/opinion/2010/12/14/punto-inflexion/765405.html

«Cap partit representa ara el valencianisme». (Entrevista a Enric Esteve). *Levante-EMV*. 15-12-2010. Enllaç: http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2010/12/15/partido-representa-ahora-valencianismo/765680.html

«Lo Rat exhibix el suport de la seua cúpula a Esteve, inclòs un dirigent d'UV, i ratifica la seua obertura». *Levante-EMV*. 17-12-2010. Enllaç: http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2010/12/17/rat-exhibe-apoyo-cupula-esteve-incluido-dirigente-uv-ratifica-apertura/766417.html

«¿Què passa amb Lo Rat Penat?» *Las Provincias*. 17-12-2010. Enllaç: http://www.lasprovincias.es/v/20101217/politica/pasa-penat-20101217.html

«La RACV destaca els acostaments a l'AVL i aspira a un 'punt de trobada'». *Levante-EMV*. 19-12-2010. Enllaç: http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2010/12/18/racv-destaca-acercamientos-avl-aspira-punto-encuentro/766752.html

«Pròlec» del *Diccionari General de la Llengua Valenciana*. Real Acadèmia de Cultura Valenciana. Presentació de l'obra: 20-12-2010. Enllaç: http://diccionari.llenguavalenciana.com/pages/prolec

«Lo Rat Penat es decanta cap a la pau lingüística». *Levante-EMV*. 5-5-2011.

«Lo Rat Penat oferix la pau lingüística en una conferència en la Universitat.» *Levante-EMV*. 5-5-2011. Enllaç: http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2011/05/05/rat-penat-ofrece-paz-linguistica-conferencia-universitat/804251.html

«El valencianisme es bolca en l'homenatge al fundador de Las Provincias». *Las Provincias.* 11-6-2011. Enllaç: http://www.lasprovincias.es/v/20110617/culturas/valencianismo-vuelca-homenaje-fundador-20110617.html

«L'AVL trau a Llorente de la caverna». *Levante-EMV*. 23-11-2011. Enllaç: http://www.levante-emv.com/cultura/2011/11/23/avl-saca-llorente-caverna/858959.html

«L'AVL seduïx el secessionisme». *Levante-EMV.* 3-12-2011. Enllaç: http://www.levante-emv.com/cultura/2011/12/03/avl-seduce-secesionismo/861998.html

«Lo Rat Penat i la RACV qualifiquen el canvi en l'AVL de 'pas important' per a l'acostament». *Levante-EMV*. 6-12-2011. Enllaç: http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2011/12/06/rat-penat-racv-califican-cambio-avl-paso-importante-acercamiento/862736.html

«Fe sens obres, morta és». (Article de Felip Bens). *Lletraferit*. Etapa 2, número 1. Maig de 2012. Enllaç: http://loronellavlc.wordpress.com/2012/08/19/fe-sens-obres-morta-es/

«L'entitat El Piló premia un relat del Sifoner sobre la reconciliació del valencianisme». *Levante-EMV*. 13-5-2012. Enllaç: http://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2012/05/13/entidad-pilo-premia-relato-sifoner-reconciliacion-valencianismo/904598.html

«*Lletraferit* 2.0.» (Article de Vicent Baydal.) *L'Informatiu*. 18-5-2012. Enllaç (inactiu): http://www.linformatiu.com/opinio/detalle/articulo/lletraferit-20

«*Lletraferit* i *Aula de Lletres*: dos mitjans per al consens valencià». Valencianisme.com. 5-6-2012. Enllaç: http://www.valencianisme.com/index.php?option=com_content&task=view&id=3297&Itemid=41

«Felip Bens: "El fusterianisme ha sigut paralitzant per al ressorgiment del valencianisme"». (Entrevista a Felip Bens i Vicent Baydal). *Fullquatre*. 25-6-2012. Enllaç: http://www.fullquatre.com/index.php/arts/item/432-felip-bens-%E2%80%9Cel-fusterianisme-ha-sigut-paralitzant-per-al-ressorgiment-del-valencianisme%E2%80%9D